

4. Zoper naravnave iz rzsodbe c. kr. deželne vlade, kjer ona nadstopi kot stavbena oblastnija prve stopinje (§. 91.), na c. k. ministerstvo za notranje reči;

5. ako se rabi §. 96. občinskega reda, je napotiti pritožbe zoper rzsodbe:

a) c. kr. okrajnega glavarstva na c. kr. deželno vlado in

b) c. kr. deželne vlade na c. kr. ministerstvo za notranje reči.

Pritožbe se morajo vlagati pri prvi rzsodni stopinji v 14 dneh, tiste pa, katere gredo na c. kr. ministerstvo, v 4 tednih od dneva števí, katerega se je izročil odlok.

Zoper rzsodbe pritožeb deželnega odbora, kakor tudi zoper potrdljive pritožbine rzsodbe c. k. deželne vlade ni več nobena pritožba dopuščena.

§. 93. *Pospešeno rešenje o stavbinih zadevah.*

Stavbenim oblastnijam je dolžnost, vse stavbene zadeve rešiti hitro. (Konec prih.)

Slovstvene stvari.

Recenzija „Latinske slovnice“.

(Dalje.)

Oblikoslovje.

Kar se tiče posameznih stvari, more se reči, da je za šolo popolno zadostno (vollkommen ausreichend) to, kar je pisano v §. 1 o črkah; kajti tista opomba o velikih začetnih črkah, ki se nabaja v gramatikah nemški pisanih, čisto je odveč za slovenske učence. Pač pa bi bilo želeti, da bi se bil pri §. 2 Nr. 2. Nota za izgovarjanje sloga *ti* navedel izgled za vsak slučaj posebej. Kar se tiče razdelbe konsonantov §§. 4. 5., ne more se priznavati kosekvencija. Rečeno je namreč §. 4: Konsonanti se delijo po glasu z ozirom na govorilo tako:

a) dentales *d, t*;

b) labiales *b, p, f, ph, m, v*;

c) gutturales *g, h, k (=q, c)*;

d) sibilantes *s, c*.

Razun tega, da ni vzroka pričeti razdelbo konsonantov z dentali, referentu ni prav razvidno, po katerem povodu so razdeljeni konsonanti tako [po Janežiču §. 11. — lastnih studij o črkah takrat nismo imeli, gramatiki pa imajo vsak svojo razdelbo, toraj smo vzeli raje domačo — darüber kann man disputiren. Stvar ta je važna in premisljiva vredna.] Kajti *b, p, f* niso labiales po glasu, ampak z ozirom na govorilni organ, ki deluje, da se slišijo; nasproti pa *s* ni sibilant z ozirom na govorilni organ, marveč z ozirom na način, kako bje na uho. — Bolj precisno naznačen je delilni povod v Schmidt-ovi gramatiki, ki pravi §. 3: die einfachen Consonanten werden eingetheilt theils nach den Organen, theils nach ihrer Qualität. — Dalje je pri Hrovat-ovem redu opomniti, da spada *s* po organu k dentalom, in da se *c* primerneje dene med gutturale, ker so ga Rimljani prvotno izgovarjali povsodi kakor *k* (Zumpt I. 3.).

Tudi gramatično razdelbo na dve glavni vrsti liquidae in mutae bi referent ovrge; marveč povod za značenje mutae je iskati v njihovi kakovosti (Qualität), to je, v načinu kako bjejo na uho, tedaj notranji, ne vnanji povod zložnosti (Bequemlichkeitsgrund). Zato se referent tudi s Zumptom (I. 2.) ne more ujemati, on pravi: Hinsichtlich der Eintheilung der Consonanten ist für die lateinische Grammatik nur zu bemerken, dass *l, m, n, r* liquidae, die übrigen mit Ausnahme des *s* mutae genannt werden.

§. 7. ima potrebna pravila za menjavo konsonantov; to se naravno naslanja na prejšnje paragrafe, pa vendar bi bilo za šolsko knjigo bolj oportuno, ko bi stalo tam, kjer je govorjenje o oblikovanju perfekta in supina. [Sistema zahteva, da skup spadajoče stvari stojijo skupaj. To spada k §. 95. Nota, in učitelj naj ondi opozori na §. 7. (čitaj 7. mesti 6) za karakter *si*. Saj je tudi pri Kurciju treba pri posamesnih paragrafih opozorovati na splošna pravila v vvodu].

§. 9. ima opombo: Muta cum liquida ne dela dolžine. Ta stavek se mora malo omejiti, ker se rabi vokal sam na sebi kratki pri pesnikih pred mut. c. liq. dolgo: *lugūbris*. In celó v prozi ima mut. c. liq. predstoječi vokal navadno dolgo, če je muta kak *b, d, g*, liquida pa *l, m, n*: *māgnus, pūblicus, āgmen*.

§§. 11–20 o razpolih besedi in spolu substantiva obravnavajo s polno jasnostjo (volle Deutlichkeit) to, kar je treba za šolsko porabo. Kar se tiče razdelbe po poglavjih, ki je navadna v drugih gramatikah, odstopil je pisatelj od drugih v tem, da smatra spol kot spadajoč k substantivu, ter mu ni dal posebnega poglavja, marveč obravnava vse k substant. spadajoče v jednom poglavju. Res, da je to kosekventno mišljeno, pregledljivosti pa ne ugodno; zatoraj bi referent raje imel, naj se pravila o spolu, številu, padežih, pregled deklinacij, potem deklinacije predstavljajo vsaktero v svojem poglavju.

Kar se tiče v §. 21 nastavlja „pregled sklonil“ za vseh 5 deklinacij, referent priznava počisto temu (bestimmen), da je pisatelj, kakor Zumpt, načrtal vse, in da je izjeme in pa grške končnice del v oklepaje, priznava se zato, 1) ker se polajšuje po taki sestavi primerjava vseh oblik, zlasti ko so po oklepah nepravilne ločene od pravilnih, 2) ker taka sestava zahteva konec §. 22. poseben paradigma za grške besede. — Nepotrebna pa je str. 10 navedena opomba, da rabijo pesniki gen. 1. dekl. na *ai*: *aurai* mesti *aurae*; to se pové pri branji.

Metodično manj priporočljivo vidi se referentu to, da so nastavljeni paradigmi za subst. na *us* (§. 24) potem, ko so (§. 23.) navedeni subst. na *er*, kateri *e* obdržijo po vseh padežih. Za poduk bi bilo bolj primerno nastaviti najprej paradigme za masculinum na *us*, in ueutrum na *um*, in ko je to priučeno, pridejo substantivi na *er*. „Ueberhaupt ist es nicht abzusehen, warum von einer Praxis, welche allgemein als gut und zweckmässig erkannt worden ist, abgegangen werden soll.“ [„Ob diese Praxis praktisch ist?“ — Nam je bilo za teorijo, praktično si naredi stvar vsak učitelj po svoje, kakor mu po okoliščinah bolje kaže. Teorija zahteva, da so masculina (*us, er*) skupaj; in ker subst. na *er* navadno *e* izpahujejo, nastavljeno je tistih 14 obdržajočih svoj *e* na čelu, da učenec že naprej vé, kedaj mora *e* rabiti. Sicer bi moral §. 23. stopiti zad za paradigme kot „nota“, kar pa po lastni skušnji pomote dela. — „Multa fiunt, quae non fuerunt“, rekel je stari Cicero.) (Dal. prih.)

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Sv. Grgur zavrže haljino i popade južinu.

Bog je svoje blago spravil (solnce je zapalo), ču i ja svoje delo. (Tako rečejo delavci na večer.)

Nedaj ti Bog šepasto hoditi, ni škrbasto jisti.

Ki će za vsaku reč kolače mesiti (kregati se).

Kemu prvi zalogaj presede, mu vas obed malo veljá. (Slab početek, slab napredek, slab svršetek.)

Da bi nas zlo zabilo, mi se nečemo zabiti. (Se reče pri slovesi.)

Redko se je mati rodila, da ni cimitara (grobje) gnojila i raja (nebés) punila. (Tako se tolažijo matere, kim so mala detca umrla.)

Brižno (briga = skrb) oko vse drugo čuva, a sebe nemore.

Svečnica pole glavnice (pri ognji), a navěšćenje (25. marca) pole rupice (na solnci).

Mali potoki napunu velega. (Podložniki napolnjevajo carsko blagajno).

Belo (vino) Krbunsko, črno Motovunsko (najbolje vino v Istri).

Ki bije mojega slugu ili psa, bi i mene, da more.

Prvi prst pase, drugi vrača, tretji je lačan, četvrti oderi škopčiča, peti (mali) ja ču materi povat (povedati).

Ki da trbuh, da i kruh (Bog).

Prisleka = mala, mala dolinica. Mohunjati = sočivje iz stročja jesti. Zakrlješiti = zapregljiti. Krlješ = zapregalj. Peljuhtati = grdo peljati. Lepetati = frfrati (o tuda morda leptir = metulj). Ždriliti = simo, tamo gledati. Napehariti si duga, napolniti seg, podobno slovenski opehariti = v-speh. Prebrenuti = iz boljega na huje priti.

Narodna otročja igrica pukajoč bela perca na rožici marjetici (bellis perennis); beseda, ki pride na zadnje perce, da veljá: Očeš me, nečeš me, ljubiš me, varaš me. — Jednako nemški: „er liebt mich mit Herzen, mit Schmerzen, ein wenig oder gar nicht.“

Politične stvari.

Kdo naj gre v ogenj?

Navadno mora prostak v ogenj, oficir pa zadej stoji in komandira; v nevarnih trenutkih je pa treba, da gre oficir prvi nad sovražnika, ne da bi ga uničil s svojo fizično močjo, ampak da ohrabri svojo četo; taka armada pa, kjer se boré sami reveži in prostaki, oficirji pa kaki dve uri daleč gledajo, kaj bo, no! taka armada nič ni vredna in ne bo zmagala. Taka armada nekako je naša slovenska stvar. Mi reveži, ki živimo od danes jutri, ki nas zamore uničiti ena sama beseda, en sam dekret, mi naj se borimo! Poznam več uradnikov na Slovenskem, ki so si že večkrat močno prste opekli, ker so se podali v boj za domovino; toda druga armada ni šla za njimi, — voditelji jim niso prišli na pomoč. Osem pregnanih slovenskih uradnikov, med katerimi so bili nekateri iskreni narodnjaki, čaka odrešenja, a ljuba mati Slovenija ne migne prsta za-nje! Vrag bodi vojak pri tako malomarnem krdelu! Magjar gre z veseljem v boj, ker vé, da ga tovariši ne bodo zapustili; isto tako Srb; a Slovencu žrtvujočemu še rojaki niti zaslužene hvale ne privoščijo, toliko manj, da bi se za-nj potegnili. Od uradnikov se tirja slovensko uradovanje; a mnogi narodnjaki, ki od uradnikov to zahtevajo, ga v praksi sami ne rabijo; izborni narodnjaki pridejo na pošto in oddajajo pisma z nemškim naslovom; pridejo telegrafirat, in oddajo nemško pisane depeše; v deželnem odboru delujejo nemški; a pri vsem tem tirjajo slovensko uradovanje, in pričakujejo najbrž od uradnikov, naj jih oni silijo k slovenskemu pisanju! Poznam premožne Slovence, ki imajo na tisoče premoženja, a oni za domovino ne mignejo prsta celo leto ne, k večemu, da so v kako čitalnico

vpisani, pa še te nikoli ne vidijo; a mi reveži, ki ne vemo, ali imamo jutri še kaj jesti, če nas sovražnik vrže iz sedla, mi naj gremo v boj, mi naj bomo „Kanonenfutter“, in kedar zmagamo, potem se bo vil lavorov venec okoli glav, ne naših, ampak okoli glav naših bogatinov, ki se sedaj niti k volitvi ne upajo, ker se bojé zamere. Slovenski bogatini in premožniki v Trstu in Ljubljani si mislijo, naj zmaga, kdor hoče; mi imamo živeti, — s tem pa kažejo, da nimajo nobenega domoljubja, ampak njihov bog je zlato tele. Cela Slovenija je nabrala tri tisoče za Hercegovince, to je ravno toliko, kolikor bi bil en sam lahko dal! Naš bogatin gre osem dni brez večerje spat, če je dal deset forintov!

Človek mora biti slabe volje, če take prikazni vidi, in misliti si: vsak narod ima tako osodo, kakoršno zasluži. Mnogo imam še na srcu, pa nevolja mi ne dopušča dalje govoriti.

Eden izmed prognanih osmerih.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

V.

Mati ga izdá.

(Dalje.)

„Da, čemu si prikladaš naslov barona? Tega ne razumem. Če bi kdo siten ali radoveden bil, bi naglo zvedel po zapisniku plemenitašev, da rodovine baronov Kronbergov ni v Evropi.“

„Pač, so, a malo znani. Bivajo namreč na malem posestvu v Bradenburškem, pa nihče ne vé za-nje. Jaz sem nekdam pri njih prenočil, ko sem bil na begu.“

„Vendar je neumno in — otroško, prikladati si tako imé, ki vleče pozornost svetá na-te, za katerega bi bilo najbolj varno, ako bi pohlevno živel v kakem daljnem mestu ter pričel kako obrtnijo ali vsaj kupčevanje z denarjem. Misiš, da tu za te ni nobene nevarnosti več?“

„Nobene, mati. Tri osebe so, ki to vedó, jaz, vi in pa ona, pa bomo vsi molčali. Ali reva še živi?“

„Še! Taka je, kakor je bila, a novega leta ne bo več čakala.“

„Tiho, mati! Ljudje se bližajo, nihče naju ne sme skup videti. Če mi imate še kaj povedati, pridite drevi ob mraku na konec vrta k oni podobi, ki jo od tu lahko vidite. Tam naju ne bo nihče motil.“

„Čemu! kar sem se namenila, sem ti povedala. Le to še ponavljam, da mi žensko moraš od sebe zapoditi, razumiš, moraš jo!“

„Ne upite tako, bi naju utegnil kdo slišati.“

„Tu ni nikogar tako blizo, sem ves kraj ogledala, predno sem k tebi stopila.“

„Drevi o mraku tam-le, če vam drago, mati. Zdaj grem, družba se bliža. Zdravi, mati!“

To izgovorivši možki hitro odide, kmalu ni slišati več korakov njegovih. Tudi ženska se odpravi, pa na nasprotno stran, jaz jo morem le od zadej videti. Precéj stara je, temno oblečena in na levi nogi malo kruljeva.

Lahko si vsak misli, s kako pazljivostjo sem jaz ta pogovor poslušal, kako sem besede na se vlekel, kako si prizadeval, da ne bi napravil kakega ropota ali šuma in stem vstavil pogovor ter se izdal za poslušalca. Vsaka beseda mi je bila važna in komaj sem ostal miren, ker je v meni vse vrelo. Zdaj, ko sta zginila oba, se sklonim po konci, stopim iz-za grmovja in vkre-